

آمار | تعداد خبرنگاران شهید روزه افزایش است

۲ خبرنگار مفقود / نضال الوحیدی / هیثم عبدالواحد

۳۱ خبرنگار اسیر

۶ خبرنگار شهید زن

۶۶ خبرنگار شهید مرد

سختی کار نوشتن از شهدای خبرنگار در غزه اینجاست که تقریباً هر روز به تعداد این شهیدان افزوده شده و نمی‌توان با آمار و ارقام ثابت گزارش را پیش برد. با این حال طبق آنچه نهادهای بین‌المللی اعلام کردند نگاهی آماری به تلفات خبرنگاران در جنگ غزه داریم. سندیکای روزنامه‌نگاران فلسطین از آغاز جنگ تا تاریخ ۲۵ نوامبر (۴ آذر سال ۱۴۰۲) از شهادت ۶۶ روزنامه‌نگار خبر داد. این در حالی است که این آمار تا روز یازدهم آذرماه با توجه به آخرین به روزرسانی خبرگزاری فلسطینی وفا، به ۷۲ خبرنگار رسید. از سوی دیگر حملات متعدد، تهدید، حملات سایبری، سانسور و شهادت اعضای خانواده نیز در این میان گزارش شده است. این نهاد در بیانیه خود از مؤسسه‌های بین‌المللی، عربی و فلسطینی فعال در بخش زنان و حقوق بشر خواست تا از نزدیک بر نقض‌های اسرائیل علیه خبرنگاران نظارت کرده و این رژیم را به خاطر جنایت‌هایش علیه خبرنگاران خصوصاً روزنامه‌نگاران زن تحت پیگرد قرار دهد.

مشکلات روحی در کمین خبرنگاران جنگی

تمام افرادی که به مناطق جنگی اعزام می‌شوند و مدتی را در آن شرایط دشوار فعالیت می‌کنند به‌طور اجتناب‌ناپذیری تحت تأثیر حوادث دلخراش ناشی از جنگ و بحران قرار می‌گیرند. خبرنگاران نیز از این قاعده مستثنی نیستند. یک خبرنگار بعد از پایان ماموریت در مناطق جنگی، ممکن است به‌طور پنهانی دچار عوارض روحی و ناراحتی‌های ناشی از مشاهده یا حضور در صحنه‌های خشونت‌بار جنگ و درگیری شود که پس از مدتی بروز کرده و مشکلاتی را برای او فراهم کند.

بر اساس بررسی‌های دانشگاه تورنتو خبرنگاران بین‌المللی که در مورد جنگ‌ها و درگیری‌ها گزارش تهیه می‌کنند همانند سربازان ارتش از بیماری‌ها و افسردگی‌های ناشی از برخورد با حوادث دلخراش در زمان جنگ و درگیری رنج می‌برند. طبق تحقیقات انجام شده در دانشگاه تورنتو روی ۱۴۰ خبرنگار جنگی با یک گروه ۶۹ نفره از خبرنگاران غیرجنگی نتایج زیر به‌دست آمد: خبرنگاران جنگی ۳ برابر دیگر خبرنگاران از بیماری‌های ناشی از وقایع دلخراش رنج می‌برند.

خبرنگاران جنگی ۵۳ درصد بیشتر از دیگر خبرنگاران تنها زندگی می‌کنند یا مطلقه هستند. افسردگی و اختلالات اجتماعی بین این خبرنگاران بیشتر به چشم می‌خورد.

وظایف رسانه‌ها

با توجه به موارد یادشده رسانه‌های اعزام‌کننده خبرنگاران باید اقداماتی را صورت دهند تا خطر حضور در مناطق بحرانی را برای خبرنگاران به حداقل برسانند. همچنین برای تمام کارکنان خود دوره‌های آموزشی آگاهی از خطرها و نحوه پیشگیری از آن و آماده‌سازی کارکنان برای تهیه خبر در مناطق جنگی و بحرانی برگزار کنند. انواع حمایت‌های اجتماعی از قبیل بیمه عمر و حوادث، ارائه خدمات پزشکی رایگان برای خبرنگارانی که دچار آسیب شده‌اند و هرگونه حمایت‌های ضروری دیگر از آنها باید انجام شود؛ نقش دولت‌ها نیز در حفظ امنیت خبرنگاران حائز اهمیت است.

نگاهی به حقوق و مسئولیت‌های خبرنگاران در بحران

خبرنگار جنگ و اقدامات حمایتی

خبرنگاران و اصحاب رسانه به موجب کنوانسیون‌های ژنو مورخ ۱۱۲ و ۱۹۴۹ و پروتکل‌های الحاقی آنها، حق دارند در زمان جنگ و ماموریت‌های حرفه‌ای خطرناک از رفتاری همانند یک غیرنظامی برخوردار باشند. فرهاد شرف پور، از خبرنگاران ارشد بحران درباره جزئیات حقوق و مسئولیت‌های خبرنگار بحران و جنگ بیشتر توضیح می‌دهد.

لزوم حمایت‌های مجامع بین‌المللی از دارندگان کارت خبرنگاری

خبرنگاران و روزنامه‌نگاران در زمان جنگ و ماموریت‌های حرفه‌ای خطرناک می‌توانند از کارت شناسایی که از سوی حکومت و دولتی که آنان تبعه آن هستند، یا دولتی که روزنامه‌نگار در قلمرو آن اقامت دارد یا رسانه خبری که روزنامه‌نگار را استخدام کرده، استفاده کنند؛ به شرط آنکه نهادها و افراد یادشده وضعیت آنان را به‌عنوان خبرنگار و روزنامه‌نگار گواهی کنند. دارندگان این گونه کارت‌ها از حمایت‌های لازم حقوق بین‌المللی بشردوستانه ناظر بر حمایت از افراد در درگیری‌های مسلحانه برخوردار هستند؛ به‌طوری که هنگام صدور این گونه کارت‌ها، روی آنها نام کشور صادرکننده درج می‌شود.

این کارت‌های شناسایی برای خبرنگارانی صادر می‌شود که در مناطق مخاصمات مسلحانه به ماموریت‌های حرفه‌ای خطرناک اعزام می‌شوند. دارنده این کارت‌ها باید آن را در همه حال با خود همراه داشته باشد و چنانچه دارنده کارت دستگیر شود، باید فوراً کارت خود را به مقامات دستگیرکننده تسلیم کند تا در امر شناسایی وی مساعدت شود. در پشت صفحه این کارت‌ها، نام مقام صادرکننده ذی صلاح، محل صدور، تاریخ صدور، عکس دارنده کارت، مهر رسمی، محل امضای دارنده کارت، نام و نام خانوادگی، تاریخ و محل تولد، نام رسانه خبری، حرفه خاص، مهلت اعتبار، طول قد، رنگ چشم، وزن بدن، رنگ مو، گروه خون و نوع آن، دین (اختیاری)، اثر انگشت سبابه دست چپ و سبابه دست راست و علامت‌های مشخص‌کننده دیگر درج می‌شود.

بی‌اطلاعی خبرنگاران بحران از حقوق خود

بیشتر خبرنگاران اعزامی با اطلاعات اندکی از منطقه و قوانین بین‌المللی به‌ویژه حقوق بین‌المللی بشردوستانه بدون آگاهی از حقوق خود به‌عنوان یک ناظر مستقل وارد مناطق جنگی و بحرانی می‌شوند؛ در حالی که خبرنگاران باید اطلاعاتی در مورد شرایط سیاسی و قوانین محل ماموریت، همچنین قوانین کمیته‌های بین‌المللی صلیب سرخ، ارکان سازمان ملل متحد و گروه‌های سیاسی منطقه به‌دست بیاورند.

خبرنگار جنگی چه باید بداند؟

ارتباطی و در صورت امکان وسیله نقلیه مناسب برای محل ماموریت را به‌همراه داشته باشد. خبرنگار علاوه بر اینکه پیش از اعزام به منطقه جنگی باید مورد رسیدگی و توجه قرار گیرد، پس از بازگشت از منطقه جنگی نیز باید مورد توجه باشد و نه تنها آسیب‌های جسمی، بلکه آسیب‌های روانی وی نیز مورد رسیدگی قرار گیرد.

داشتن اطلاعات در خصوص جغرافیا و مردم منطقه و آشنایی اولیه با زبان منطقه محل ماموریت (حداقل دانستن جملاتی به زبان آن کشور برای استفاده در مواقع خاص) از ضروریات است. یک خبرنگار جنگی باید تجهیزات ضروری و مناسب مانند کارت شناسایی مطبوعاتی حاوی عکس، فهرستی از شماره تلفن‌های ضروری، جعبه کمک‌های اولیه، لباس مناسب، وسیله

خبرنگار مصداق «غیر نظامی»

در مخاصمه هاست

طبق مفاهیم حقوق بین‌المللی بشردوستانه ناظر بر حمایت از افراد در درگیری‌های مسلحانه خبرنگاران و روزنامه‌نگارانی که در مناطق مخاصمه مسلحانه به ماموریت‌های حرفه‌ای خطرناک اشتغال دارند، باید به‌عنوان «غیر نظامی» قلمداد شوند و تحت این عنوان به‌موجب کنوانسیون‌ها و پروتکل حاضر از حمایت برخوردار باشند، مشروط بر اینکه به اقدامی که مغایر با وضعیت آنها به‌عنوان غیرنظامی است مبادرت نکنند و نیز بدون آن که به حق گزارشگران جنگی وابسته به نیروهای مسلح برای برخورداری از وضعیت پیش‌بینی نشده در بند الف(۴) ماده ۴ کنوانسیون سوم اعطاء شده است، خدش‌های وارد شود.

خبرنگار و «حفظ امنیت»

یک خبرنگار همانطور که در مورد چگونگی یک مصاحبه یا تنظیم زاویه‌های دوربین خود می‌اندیشد باید در مورد امنیت خود نیز فکر کند. در هر صورت خبرنگارانی که در شرایط سخت کار می‌کنند یا برای ماموریت‌های خطرناک اعزام می‌شوند، باید از آمادگی‌های لازم جسمی، روحی و فکری برخوردار باشند و بدانند چطور می‌توانند در مناطق جنگی و عرصه‌های درگیری خطر را کاهش و امنیت را افزایش دهند. دامنه خطر برای خبرنگاران از یک مسمومیت غذایی یا حادثه رانندگی تا بازنه‌شدن، گروگان گرفته شدن یا هدف گلوله قرار گرفتن متغیر است.